

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU PREKYBOS CENTRE NEIGALIAM ASMENIUI DĖL SVEIKATOS BŪKLĖS NEDĖVINT VEIDO APSAUGOS PRIEMONĖS TYRIMO

2021 m. kovo 2 d. Nr. (21)SN-8)SP-3
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2021 m. sausio 18 d. gautas pareiškėjo¹ (toliau – Pareiškėjas), gyvenančio Anykščiuose, skundas, kuriame nurodoma, jog Pareiškėjas turi negalią. Pareiškėjas skunde paaiškino, kad jis 2020 m. gruodžio 18 d. atvyko į prekybos centrą „Norfa XL“, esantį Žiburio g. 12, Anykščiuose (toliau – „Norfa“ prekybos centras, Parduotuvė), nusipirkti maisto. Pareiškėjas teigė: „buvau neaptarnaujamas ir išvartytas apsaugos darbuotojų lauk, nes nedėvėjau kaukės. Aš darbuotojams aiškinau, kad esu neįgalus, turiu problemų ne tik su kvėpavimo takais, tačiau nebuvau išgirstas, o man iškviesta policija ir pagrasinta daugiau nesilankyti prekybos centre“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pareiškėjas pateikė nutarimo administracinio nusižengimo byloje kopiją, iš kurios nustatyta, jog administracinio nusižengimo teiseną Pareiškėjo atžvilgiu nutraukta, nes Pareiškėjui taikytina 2020 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo“ 2.1.5.2.4 punkte įtvirtinta išimtis, pagal kurią asmenys su negalia gali nedėvėti veido kaukių, jeigu jų dėvėti negali dėl sveikatos būklės ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei.

2021 m. sausio 27 d. raštu Nr. (21)SN-8)S-45 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė) kreipėsi į UAB „Norfos mažmena“ (toliau vadinama ir Bendrove), prašydama pateikti informaciją bei atsakyti į klausimus, „ar galite patvirtinti skunde nurodytas aplinkybes“; dėl kokių priežasčių buvo atsisakyta Pareiškėją aptarnauti „Norfa“ prekybos centre; ar buvo aiškintasi, dėl kokių priežasčių Pareiškėjas nedėvėjo veido apsaugos priemonės;

¹ Asmens duomenys Tarnybai žinomi.

ar buvo paprašyta Pareiškėjo pateikti neįgaliojo pažymėjimą; ar „Norfa“ prekybos centruose yra aptarnaujami veido apsaugos priemonių nedėvintys asmenys su negalia, kuriems taikoma 2020 m. lapkričio 11 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo“ 2.1.5.2.4 punkte įtvirtinta išimtis.

Paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2021 m. vasario 9 d. gautame Bendrovės rašte Nr. 1908 (toliau – Raštas) nurodoma, jog „Norfa“ prekybos centre lankėsi asmuo, nedėvintis apsauginės veido kaukės ir neturintis (ar nepateikęs) dokumentų, patvirtinančių jo veido apsaugos nedėvėjimo priežastį. Asmuo elgėsi nepagarbiai Parduotuvės darbuotojų atžvilgiu, atsisakė užsidėti veido kaukę arba palikti Parduotuvės patalpas, todėl situacijai išspręsti buvo iškviešti policijos pareigūnai. Pareiškėjas nebuvo aptarnautas „Norfa“ prekybos centre, nes nedėvėjo veido apsaugos priemonės ir Parduotuvės darbuotojams nepateikė neįgaliojo pažymėjimo, patvirtinančio jo galimybes nedėvėti veido kaukės. Asmuo nesutiko dėvėti ir Parduotuvės direktorės jam nemokamai pasiūlytos apsauginės veido kaukės. Rašte nurodoma, jog Pareiškėjas teigė, kad yra neįgalus, tačiau paprašius jo pateikti neįgaliojo pažymėjimą, jo Parduotuvės darbuotojams nepateikė.

Bendrovė pažymėjo, kad, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 1226 numatyta išimtimi, aptarnauja veido apsaugos priemonių nedėvinčius asmenis, kai jie pateikia parduotuvės darbuotojams neįgaliojo pažymėjimą.

UAB „Norfos mažmena“ yra parašiusi ir gavusi Sveikatos apsaugos ministerijos išaiškinimą dėl kaukių dėvėjimo reikalavimo negalią turintiems asmenims. Šiuo Sveikatos apsaugos ministerijos išaiškinimu UAB „Norfos mažmena“ vadovaujasi, aptarnaudama negalią turinčius ir veido apsaugos priemonių nedėvinčius asmenis.

Bendrovė pateikė Sveikatos apsaugos ministerijos išaiškinimą dėl asmenų su negalia, nedėvinčių veido apsaugos priemonių, aptarnavimo.

Pareiškėjas, paprašius jo patikrinti informaciją bei atsakyti į klausimą, ar Pareiškėjas ginčijamo įvykio metu pateikė Parduotuvės darbuotojams neįgaliojo pažymėjimą arba kitą dokumentą, patvirtinantį, jog dėl sveikatos būklės negali dėvėti apsauginės veido kaukės, 2021 m. vasario 18 d.

pateikė papildomą informaciją, nurodydamas, jog informacija apie asmens sveikatą – ypatingi duomenys, kurie yra saugomi įstatymo nustatyta tvarka. Asmens duomenų rinkimas pateisinamas tik nustatytais atvejais, priešingu atveju už jų rinkimą kyla teisinė atsakomybė.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse.

Jungtinių Tautų neįgalųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra neįgalųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime

prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.)

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas (Pastabos 13 str.).

Kadangi prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisiško dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis turėtų būti laikomas diskriminacija (Pastabos 23 str.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 2 straipsnio 21 dalyje apibrėžiama, jog karantinas – tai specialus užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės priemonių taikymo režimas, nustatomas atskiriems objektams (toliau – riboto karantino objektai) ar apkrėstose teritorijose (toliau – teritorijų karantinas), kai registruojami nežinomos kilmės užkrečiamųjų ligų sukėlėjų paplitimai arba ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų atvejai, taip pat pavojingų užkrečiamųjų ligų protrūkiai ar epidemijos.

Minėto įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog karantino tikslas – nustatyti specialias asmenų darbo, gyvenimo, poilsio, judėjimo sąlygas, apribojimus ir tvarką bei ūkinės ir kitokios veiklos sąlygas, apribojimus ir tvarką ir taip riboti užkrečiamųjų ligų plitimą.

Šio straipsnio 1¹ dalyje nustatyta, jog karantino metu šioje dalyje ir kituose įstatymuose nustatytais atvejais ir tvarka gali būti laikinai apribota asmens judėjimo laisvė ir nustatyti šie ūkinės veiklos apribojimai:

1) Vyriausybė gali nustatyti teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su ūkinės veiklos apribojimais, – nustatyti produktų gamybos, jų realizavimo, geriamojo vandens tiekimo bei paslaugų teikimo sąlygas ir tvarką;

2) visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje ar keliose savivaldybėse dėl pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų paskelbto karantino metu Vyriausybė gali nustatyti šias teritorijų karantino režimo priemones, susijusias su asmens judėjimo laisvės ribojimu:

a) riboti arba laikinai uždrausti renginius ir kitokius daugiau kaip dviejų žmonių susibūrimus institucijose, įmonėse, įstaigose, organizacijose, išskyrus atvejus, kai valstybės ir savivaldybių institucijose, įstaigose, valstybės ir savivaldybių valdomose įmonėse atitinkamas funkcijas (darbus) būtina atlikti darbo vietoje, ir viešose vietose;

b) riboti arba laikinai uždrausti gyventojų išvykimą už jų gyvenamosios vietos savivaldybės ribų ir judėjimą joje bei ne Lietuvos Respublikos piliečių atvykimą į Lietuvos Respublikos teritoriją;

c) taikyti laikiną gyventojų perkėlimą (evakuaciją) iš karantino teritorijos, išskyrus atvejus, kai karantinas paskelbtas visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

2020 m. lapkričio 11 d. priimto Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 1226 „Dėl karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo“ (toliau – Vyriausybės nutarimas) 2.1.5.2 punkte nustatyta, jog vyresni nei 6 metų asmenys įpareigojami viešose vietose dėvėti nosį ir burną dengiančias apsaugos priemones (veido kaukes, respiratorius ar kitas priemones), kurios priglunda prie veido ir visiškai dengia nosį ir burną (toliau – kaukės). Šis reikalavimas netaikomas neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl

savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei. Šiems asmenims rekomenduojama nešioti veido skydelį (2.1.5.2.4 p.).

Vyriausybės nutarimo 2.2.2¹ punkte (2020 m. gruodžio 17 d. redakcija) nurodoma, jog parduotuvėse, įskaitant parduotuves prekybos ir (arba) pramogų centruose, turgavietėse ir kitose viešose prekybos vietose, kurių veikla nedraudžiama, turi būti užtikrinamas 15 m² prekybos plotas vienam lankytojui arba vienu metu aptarnaujamas ne daugiau kaip vienas asmuo ir užtikrinamos kitos valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo nustatytos asmenų srautų valdymo, saugaus atstumo laikymosi, būtinos visuomenės sveikatos saugos, higienos, asmenų aprūpinimo būtinosiomis asmeninėmis apsaugos priemonėmis sąlygos.

2020 m. gruodžio 17 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo – sprendime Nr. V-2931 „Dėl būtinų paslaugų teikimo sąlygų“ (toliau – Sprendimas) (galiojusiame nagrinėjamų aplinkybių metu) nutarta įpareigoti paslaugas teikiančius, paslaugų veiklą (toliau – paslauga) vykdančius asmenis (toliau – paslaugų teikėjai), paslaugų teikimo ir veiklos vykdymo vietų administracijas ar kitus jų veiklą organizuojančius subjektus:

užtikrinti, kad paslaugų teikimo ir veiklos vykdymo vietose paslaugų teikėjai (darbuotojai) ir vyresni nei 6 metų amžiaus lankytojai, paslaugų gavėjai, vartotojai (toliau – paslaugų gavėjai) dėvėtų nosį ir burną dengiančias apsaugos priemones (veido kaukes, respiratorius ar kitas priemones), kurios priglunda prie veido ir visiškai dengia nosį ir burną (toliau – kaukė), išskyrus atvejus, kai paslaugos negalima suteikti paslaugos gavėjui būnant su kauke. Tokios paslaugos teikimo metu paslaugos gavėjas gali būti be jos. Kaukių leidžiama nedėvėti neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei (rekomenduojama dėvėti veido skydelį) (1.1 p.); prie įėjimo į paslaugų teikimo vietą pateikti informaciją paslaugų gavėjui apie būtinybę dėvėti kaukes. Paslaugų teikėjai gali atsisakyti teikti paslaugas tais atvejais, kai paslaugų gavėjai nedėvi kaukių (1.16 p.).

Sprendimu 2 punkte nutarta įpareigoti vyresnius nei 6 metų amžiaus asmenis paslaugų teikimo ir veiklos vykdymo vietose dėvėti kaukes, išskyrus atvejus, kai paslaugos negalima suteikti paslaugos gavėjui dėvint kaukę. Tokios paslaugos teikimo metu paslaugos gavėjas gali būti be jos. Kaukių leidžiama nedėvėti neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei (rekomenduojama dėvėti veido skydelį).

Nustatyta, kad Pareiškėjas turi negalią, Tarnybai jis pateikė neįgaliojo pažymėjimo kopiją, Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos išduotą Darbingumo lygio pažymos kopiją, iš kurių turinio paaiškėjo, kad Pareiškėjui nustatytas 70 procentų netekto darbingumo lygis.

Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas 2020 m. gruodžio 18 d. atvyko į Parduotuvę. Pareiškėjas nedėvėjo veido apsaugos priemonės. Nustatyta, kad Parduotuvės darbuotojai paprašė dėvėti veido apsaugos priemonę arba pateikti Pareiškėjo dokumentą, patvirtinantį jo negalią bei įrodantį, kad Pareiškėjas dėl savo sveikatos būklės kaukės negali dėvėti. Pareiškėjas tai daryti atsisakė. Parduotuvės darbuotojai atsisakė Pareiškėją aptarnauti bei iškviatė policijos pareigūnus.

Pareiškėjas pateikė 2021 m. sausio 18 d. Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Anykščių rajono policijos komisariato nutarimą (kopiją), iš kurio nustatyta, jog 2020 m. gruodžio 12 d. Pareiškėjui surašytas administracinio nusižengimo protokolas, kadangi šis asmuo karantino laikotarpiu nedėvėjo nosį ir burną dengiančios veido apsaugos priemonės, sukėlė pavojų išplisti COVID-19 ligai ir tuo nesilaikė Vyriausybės nutarimo reikalavimų bei padarė administracinį nusižengimą, numatytą Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 45 straipsnio 4 dalyje. Minėtu nutarimu administracinio nusižengimo teiseną nutraukta, kadangi nustatyta, jog Pareiškėjas turi negalią; iš jo pateiktos gydymo įstaigos pažymos nustatyta, kad Pareiškėjui dėl sveikatos būklės gali būti apsunkintas kvėpavimas, todėl Pareiškėjui turėtų būti taikoma Vyriausybės nutarimo 2.1.5.2.4 punkte minima išimtis.

Pareiškėjas skunde Tarnybai prašė išnagrinėti Bendrovės veiksmus dėl jų galimai diskriminacinio pobūdžio Pareiškėjo atžvilgiu.

Atkreiptinas dėmesys, jog Bendrovės pateiktame rašte nurodoma, jog UAB „Norfos mažmena“ vadovaujasi Sveikatos apsaugos ministerijos išaiškinimu, aptarnaudama negalią turinčius ir veido apsaugos priemonių nedėvinčius asmenis.

Bendrovės pateiktame Sveikatos apsaugos ministerijos 2020 m. spalio mėn. išaiškinyje „Dėl kaukių dėvėjimo neįgalumą turintiems asmenims“ Nr. (1.136E-412)10 (toliau – Išaiškinimas) nurodoma, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro – valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo – 2020 m. birželio 16 d. sprendimo Nr. V-1473 „Dėl prekybos, paslaugų teikimo, veiklos, laisvalaikio ir pramogų vietose vykdymo būtinų sąlygų“ 1.1 papunktis nustato, kad „kaukių leidžiama nedėvėti neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei. Negalintiems dėvėti kaukių asmenims rekomenduojama nešioti veido skydelį.“ Tai reiškia, kad kiekvienas asmuo, pateikęs prekybos centro darbuotojui neįgaliojo pažymėjimą, gali nedėvėti nosį ir burną dengiančios apsaugos priemonės.

Taip pat atkreipiamas dėmesys, jog šio sprendimo 1.16 papunktyje nustatyta, kad „prekiautojai ir paslaugų teikėjai gali atsisakyti perduoti ar teikti paslaugas tais atvejais, kai pirkėjai ir paslaugų gavėjai nedėvi kaukių“.

Pažymėtina, jog, šalyje įsigaliojus karantinui, Vyriausybės nutarimu, kuriuo paskelbtas karantinas, nustatyti įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, fiziniams asmenims taikomi įpareigojimai, apribojimai, siekiant užkirsti kelią COVID-19 ligos plitimui. Atkreiptinas dėmesys, jog fiziniai asmenys (išskyrus asmenis iki 6 metų bei asmenys su negalia) yra įpareigoti dėvėti veido apsaugos priemonės – nosį bei burną dengiančias kaukes.

Akcentuotina, jog Vyriausybės nutarime nėra detalizuota, kaip turėtų elgtis parduotuvių, kitų viešų paslaugų teikimo ar prekių pardavimo vietų darbuotojai, siekdami įsitikinti, jog asmuo turi teisę išimties tvarka nedėvėti veido apsaugos priemonės, t. y. jog asmuo turi negalią. Tuo pačiu tyrimo metu gautas Sveikatos apsaugos ministerijos Bendrovei teiktas Išaiškinimas, pagal kurį asmuo su negalia turėtų pateikti prekybos centro darbuotojui neįgaliojo pažymėjimą tam, kad prekybos centro darbuotojai galėtų įsitikinti, jog asmuo pagrįstai nedėvi veido apsaugos priemonės.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog aptariamų aplinkybių metu galiojusio Sprendimo nuostatos (1.1, 1.16, 2 p.) įpareigojo Bendrovę užtikrinti, kad visi jos klientai, t. y. „Norfa“ prekybos centruose besilankantys asmenys, dėvėtų veido kaukes (išskyrus asmenis, to negalinčius daryti dėl sveikatos būklės). Minėto Sprendimo nuostatos nustatė, jog paslaugų teikėjai turi teisę atsisakyti teikti paslaugas veido apsaugos priemonių nedėvintiems asmenims.

Taigi Bendrovė turėjo pareigą užtikrinti, jog visi parduotuvių klientai dėvėtų veido kaukes, taip pat teisę neaparnauti šių kaukių nedėvinčius asmenis. Išimtis galėjo būti taikoma tik asmenims su negalia, dėl sveikatos būklės negalintiems dėvėti veido kaukės arba jeigu jos dėvėjimas pakenktų asmens sveikatai (Vyriausybės nutarimo 2.1.5.2.4 p.).

Atsižvelgiant į minėtą teisinį reglamentavimą, šalyje įsigaliojus karantinui, akivaizdu, jog Parduotuvės darbuotojai turėjo pagrindą remtis Išaiškinimu, kuriame nurodoma, jog prekybos centro darbuotojams pakanka pateikti neįgaliojo pažymėjimą, kad jie įsitikintų, jog asmuo turi teisėtą pagrindą parduotuvėje nedėvėti veido kaukės. Kartu asmeniui nepateikus neįgaliojo pažymėjimo, prekybos centro darbuotojai neturėjo galimybės įsitikinti, jog asmuo (klientas) turi (turėjo) teisėtą pagrindą pasinaudoti karantino metu įvesto ribojimo išimtimi ir nedėvėti veido kaukės.

Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas turi negalią, taigi, jis turėtų teisę pasinaudoti Vyriausybės nutarime įtvirtinta išimtimi dėl veido kaukės nedėvėjimo Parduotuvėje. Tai patvirtinta ir nutarimo administracinio nusižengimo byloje turinys.

Kita vertus, atsižvelgiant į aptartą teisinį reglamentavimą, Parduotuvės darbuotojai turėjo teisėtą pagrindą įsitikinti, jog Pareiškėjas turi negalią ir gali pasinaudoti taikoma išimtimi, jam pateikus

neįgaliojo pažymėjimą. Tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas, atvykęs į Parduotuvę, neįgaliojo pažymėjimo arba kito dokumento, įrodančio jo teisę pasinaudoti kaukės nedėvėjimo išimtimi, nepateikė.

Taigi Parduotuvės darbuotojai negalėjo įsitikinti, jog Pareiškėjas turi negalią ir dėl to pagrįstai nedėvėjo veido kaukės, ypač atsižvelgiant į tai, jog Parduotuvė, kaip ir kiti paslaugų teikėjai, turėjo pareigą užtikrinti, kad klientai dėvėtų veido kaukes, laikytųsi reglamentuoto atstumo tarp asmenų, bei turėjo teisę neaptarnauti veido kaukių nedėvinčių asmenų.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuotina, jog nėra pagrindo teigti, kad Pareiškėją atsisakyta aptarnauti dėl pastarojo negalios, kadangi, kaip nurodyta pirmiau, Parduotuvės darbuotojai negalėjo įsitikinti, ar asmuo turi negalią ir dėl sveikatos būklės neprivalėjo dėvėti veido kaukės.

Atsižvelgiant į aptartą teisinį reglamentavimą bei tyrimo metu nustatytas aplinkybes, nėra pagrindo konstatuoti, jog Bendrovė padarė pažeidimą, numatytą Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkte.

Pareiškėjui papildomai išaiškintina, jog nepagarbaus, neetiško paslaugų teikėjų elgesio, galimo priekabiavimo atvejai paslaugų teikimo srityje nepatenka į Lygių galimybių įstatymo nagrinėjimo sritį, todėl dėl šių atvejų tyrimas Tarnyboje negali būti atliekamas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu ir 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu, neįgaliam asmeniui dėl sveikatos būklės prekybos centre nedėvint apsauginės veido priemonės, pripažinti nepagrįstu, nepasitvirtinus jame nurodytiems pažeidimams.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Bendrovę.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė